

מבחן מסכם – רמה גבוהה • לשון כיתה י' – מחווון

משך הבחינה: שלוש שעות • סך הכול 100 נקודות. המבחן בנוי במתכונת בחינת הבגרות «עברית: הבנה, הבעה ולשון» (שאלון 11281), ברמת הבגרות. יש לענות על כל השאלות. קראו את שני המאמרים בעיון; מספרי השורות מופיעים בשוליים. בשאלות הפתוחות ענו במשפטים שלמים ובמילים שלכם, ובססו את תשובותיכם על הטקסט. מותר להשתמש במילון עברי-עברי.

טבלת ניקוד		
חלק	ניקוד מרבי	ניקוד שהתקבל
חלק א: הבנה והבעה	50	
חלק ב: שם המספר ואותיות השימוש	10	
חלק ג: תחביר	20	
חלק ד: מערכת הצורות	20	
סה"כ	100	

חלק א: הבנה והבעה (50 נק')

1 בשורות 1–5 מציג הכותב תפיסה שהוא מבקש לערער עליה. מהי תפיסה זו, ומהי הטענה שהוא מציג במקומה? נסחו במילים שלכם. (3 נק')

תשובה אפשרית: התפיסה: טעות או כישלון הם הוכחה לחוסר יכולת, ולכן יש להסתירם (1.5). הטענה: כישלון שמלווה בהתבוננות ובתיקון הוא אחד ממנועי הלמידה, ולא ההפך שלה (1.5).

התוכן	היכן בטקסט	רכיב הטיעון
הכישלון המלווה בהתבוננות ובתיקון הוא מנוע של למידה	בשורות 1-5	טענה מרכזית
אין למידה בלי טעויות – ילד הלומד ללכת, מדענים ובעלי מלאכה	בשורות 6-12	נימוק מן הניסיון היומיומי
תלמידים שרואים ביכולת דבר מתפתח מתמידים ושבים לנסות אחרי כישלון	בשורות 13-20	נימוק מבוסס מחקר
לא כל כישלון מועיל: כישלון בלי הסבר ובלי עזרה מייאש	בשורות 27-32	הסתייגות ראשונה
אין לקדש את הכישלון; בתחומים מסוימים מחיר הטעות כבד	בשורות 47-50	הסתייגות שנייה
השאלה היא מה עושים אחרי הכישלון; חברה שמלמדת לטעות ולתקן מגדלת לומדים	בשורות 51-53	מסקנה

3 קשרים לוגיים בין חלקי הטקסט: כתבו מהו הקשר הלוגי בכל סעיף, והביאו ראיה לשוניית מן הטקסט (מילת קישור או צירוף). (5 נק')

- א. הקשר בין הפסקה המופיעה בשורות 21-26 לבין הפסקה המופיעה בשורות 13-20 ← הוספה וחיזוק בדוגמה מפתיעה: «דווקא» התלמידים המצטיינים נפגעים – מרחיב את המחקר על הגישה ליכולת (1.5)
- ב. הקשר בין הפסקה המופיעה בשורות 27-32 לבין הפסקאות המופיעות בשורות 1-26 ← הסתייגות / ויתור: «אין בכך כדי לומר שכל כישלון מועיל» – הכותב מגביל את טענתו (1.5)
- ג. הקשר בין הפסקה המופיעה בשורות 33-41 לבין הפסקה המופיעה בשורות 27-32 ← מסקנה: «מכאן ש» – אם הכישלון מלמד רק כשהוא נבחן, האחריות מוטלת גם על מערכת החינוך (2)

4 «בלי שאלות אלה, הטעות נשארת פצע ולא שיעור» (בשורות 27-32). הסבירו את הדימוי ואת הניגוד שבמשפט, וכתבו מה תורם המשפט לטיעון של הכותב. (4 נק')

תשובה אפשרית: דימוי: הטעות מדומה לפצע – משהו שכואב ופוגע ואינו מוביל לדבר (1). ניגוד: «פצע» לעומת «שיעור» – אותה טעות יכולה להזיק או ללמד (1). תרומה: המשפט מנסח בקצרה את התנאי לטענה – הכישלון מלמד רק כשמתבוננים בו – ומכין את המעבר לאחריות המורים והמערכת (2).

א. «מובן שאין לקדש את הכישלון» (בשורות 47–50)

- אין לברך על הכישלון בטקס
- **אין להעריך את הכישלון יתר על המידה ולהציגו כערך עליון**
- אין להסתיר את הכישלון
- אין להעניש על כישלון

ב. «נדמה שהמטוטלת נעה עכשיו לקצה השני» (בשורות 1–3)

- הדעות על הכישלון מתחלפות כל הזמן
- **יחס קיצוני אחד הוחלף ביחס קיצוני הפוך**
- הכישלון הפך לנושא שאין עליו ויכוח
- הדיון בכישלון נעשה מתון ומאוזן

ג. «אדרבה, יש ללמד את התלמידים להתבונן בטעויותיהם» (בשורות 18–21)

- **להפך**
- לכן
- לפיכך
- בתנאי ש

6 כותב מאמר 2 אינו שולל את עמדת כותב מאמר 1 אלא מסייג אותה. (א) ציינו טענה של מאמר 1

שכותב מאמר 2 מסכים איתה. (ב) הציגו שתי ביקורות של כותב מאמר 2 על הדיבור הנפוץ על כישלון.

(ג) האם כותב מאמר 1 מתייחס בעצמו לאחת הביקורות? הוכיחו (ראו שורות 27–32). (5 נק')

תשובה אפשרית: (א) יש ללמד את התלמידים להתבונן בטעויותיהם בלי בושה, ולא להסתירן (1). (ב) שתיים מתוך: הסיפורים מסופרים רק מפי המצליחים (מדגם מוטה) ומתעלמים מתנאים חסרים; הסיסמה מטילה את כל האחריות על הפרט ופוטרת את המבוגרים והמוסדות; תלמידים שונים מגיבים לכישלון באופן שונה ואין להחיל סיסמה אחת על כולם (2). (ג) כן – בפסקה 5 כותב מאמר 1 מסייג: כישלון חוזר בלי עזרה מייאש, ותלמיד שנכשל בשל נסיבות (כלי פינה שקטה, בלי הבנת ההוראות) זקוק לעזרה ממשית ולא לנאום; גם בפסקה 6 הוא מטיל אחריות על המערכת (2).

7 סיכום (120–150 מילים): סכמו את מאמר 1 לתלמידים שלא קראו אותו. הציגו את הטענה, את

הנימוקים העיקריים, את ההסתייגויות ואת ההמלצות. כתבו במילים שלכם, בלי דוגמאות ופרטים

משניים. (8 נק')

תשובה אפשרית: מחוון (8 נק'): תוכן 4 – טענה (1), שני נימוקים לפחות: טעויות הן חלק מכל למידה; מחקר על היכולת כדבר מתפתח; פגיעה במצטיינים (1), הסתייגויות: כישלון בלי התבוננות ועזרה מייאש; אין לקדש כישלון (1), המלצות למורים ולהורים (1). ניסוח והכללה בלי העתקה ובלי דוגמאות (2). מבנה רציף במילות קישור, אורך 120–150 (1). לשון תקינה (1).

8 כתיבה טיעונית (250–300 מילים): «האם כדאי שבתי ספר יאפשרו לתלמידים לתקן כל מבחן

ולתגיש אותו מחדש?» כתבו מאמר טיעון למועצת התלמידים. הציגו עמדה ברורה, שני נימוקים לפחות (אחד מהם לפחות על סמך המאמרים), טענת נגד והפרכתה, וסיום. הקפידו על פסקאות, מילות קישור מגוונות ומשלב רשמי. (16 נק')

תשובה אפשרית: מחוון (16 נק'): תוכן 7 – עמדה ברורה (1), שני נימוקים מפותחים ומבוססים, אחד לפחות על מאמר 1 או 2 (3), טענת נגד הוגנת והפרכה (2), התאמה לנמען – מועצת התלמידים (1). מבנה 5 – פתיחה שמציגה את הסוגיה והעמדה (1), פסקה לכל נימוק (2), סיום/מסקנה (1), רצף לוגי במילות קישור (1). לשון 4 – משלב רשמי ואוצר מילים מגוון (2), כתיב, התאם ופיסוק (2). חריגה ניכרת מן האורך – הורדת עד 2 נק'.

חלק ב: שם המספר ואותיות השימוש (10 נק')

1 שם המספר: כתבו במילים את המספר שבסוגריים, בצורה התקינה. (6 נק')

א. התלמידים התבקשו לכתוב ביומן **המשעשרה** (15) דקות בכל שבוע.

ב. במבחן היו **אחת-עשרה** (11) שאלות פתוחות.

ג. במחקר השתתפו **שלוש מאות** (300) תלמידים.

ד. המורה ביקש לקרוא את **עשרת** (10) הפרקים הראשונים.

ה. הפרויקט נמשך **שמונה-עשר** (18) ימים.

ו. **שתי** (2) השאלות הראשונות עסקו במבנה הטיעון.

2 אותיות השימוש: צרפו את האות למילה, נקדו את אות השימוש ונמקו לפי הכלל. (4 נק')

א. ב + הַסֵּפֶר ← **פִּסְפֹּר** – ה' הידיעה נבלעת ואות השימוש מקבלת את תנועתה (פתח) ואת הדגש שאחריה

ב. ל + חִלּוּמֹת ← **חִלּוּמוֹת** – לפני חטף פתח אות השימוש מנוקדת בפתח

ג. ו + פִּרְטִים ← **וּפְרָטִים** – לפני שווא (וגם לפני פ' מאותיות בומ"ף) ו' החיבור בשורוק

ד. כ + יִלְדִים ← **כִּילָדִים** – לפני י' בשווא: כ' בחיריק והי' נחה

1 ציינו את התפקיד התחבירי של המילה או הצירוף שבמרכאות «» (נושא, נשוא, מושא, לוואי, תמורה, תיאור – כולל סוג התיאור; אם זו פסוקית – כתבו את סוגה). (10 נק')

- א. לא פעם «דווקא תלמיד בינוני» מגלה עמידות רבה. ← נושא
- ב. מורים מדווחים «שהתלמידים מתביישים פחות לשאול». ← פסוקית מושא
- ג. תלמידים «שאימצו את הגישה השנייה» התמידו זמן רב יותר. ← פסוקית לוואי
- ד. «מי שאינו טועה לעולם» אינו מנסה דבר קשה. ← פסוקית נושא
- ה. הטעות היא «המשוב» שמראה לנו היכן ההבנה חסרה. ← נשוא (שמני; «היא» – אוגד)
- ו. «אף על פי שהמשימה קשה», התלמיד ממשיך לנסות. ← פסוקית תיאור ויתור
- ז. «אם יינתן זמן לתיקון», התלמידים יעזו לנסות. ← פסוקית תיאור תנאי
- ח. יש לנו הזדמנות נדירה «ללמוד לטעות בבטחה». ← לוואי (שם פועל המצמצם את «הזדמנות»)
- ט. בסוף היחידה התלמידים כותבים «יומן טעויות». ← מושא ישיר
- י. הכישלון, «שלב בתהליך הלמידה», אינו סוף הדרך. ← תמורה

2 קבעו את סוג המשפט (פשוט, מורכב, מאוחד או מאוחד-מורכב) ונמקו: ציינו את הפסוקיות ואת תפקידן, ובמשפט מאוחד – את הקשר הלוגי בין האיברים. (6 נק')

- א. הורה שמגיב בכעס מלמד את ילדו להסתיר, ואילו הורה ששואל מה למד מלמד אותו להתבונן. ← מאוחד-מורכב: שני איברים בקשר של ניגוד («ואילו»); בכל איבר פסוקית לוואי – «שמגיב בכעס», «ששואל מה למד» (ובתוך השנייה פסוקית מושא «מה למד»)
- ב. אין לקדש את הכישלון, שכן יש תחומים שבהם הטעות כרוכה במחיר כבד. ← מאוחד-מורכב: שני איברים בקשר של סיבה («שכן»); באיבר השני פסוקית לוואי «שבהם הטעות כרוכה במחיר כבד»
- ג. תלמידים שהאמינו כי היכולת קבועה נטו להימנע מאתגרים. ← מורכב: פסוקית לוואי «שהאמינו כי היכולת קבועה» (ל«תלמידים»), ובתוכה פסוקית מושא «כי היכולת קבועה»

3 המרה: (א) המירו את המשפט המורכב «כשהוא נתקל בחומר קשה, הוא עלול לפרש זאת כאסון» במשפט פשוט בלי לשנות את המשמעות, וכתבו מה תפקיד הצירוף שהחליף את הפסוקית. (ב) המירו את המשפט הפשוט «כשל הפחד מטעות הם בוחרים מגמות בטוחות» במשפט מורכב, וכתבו את סוג הפסוקית. (4 נק')

תשובה אפשרית: (א) «בעת היתקלות בחומר קשה הוא עלול לפרש זאת כאסון» (או «בהיתקלו בחומר קשה...») – תיאור זמן (2). (ב) «משום שהם מפחדים לטעות, הם בוחרים מגמות בטוחות» – פסוקית תיאור סיבה (2).

חלק ד: מערכת הצורות (20 נק')

1 כתבו את השורש, הבניין והגזרה של כל פועל מן המאמרים (אם הפועל בשלמים – כתבו «שלמים»). (10 נק')

הפועל	שורש	בניין	גזרה
מתגבשת	ג-ב-ש	התפעל	שלמים
נדחקים	ד-ח-ק	נפעל	שלמים
התמידו	ת-מ-ד	הפעיל	שלמים
הוגדרה	ג-ד-ר	הופעל	שלמים
מדרבנת	ד-ר-ב-נ	פיעל	מרובעים
להתמודד	מ-ד-ד	התפעל	כפולים
שבו (לנסות)	ש-ו-ב	פעל (קל)	נחי ע"ו
מעזים	ע-ז-ז	הפעיל	כפולים
נשנה	ש-נ-ה	נפעל	נחי ל"י
מוטלת	נ-ט-ל	הופעל	חסרי פ"נ

2 דרכי תצורה: לכל מילה כתבו את דרך התצורה, את הבסיס או השורש, ואת המשקל או הצורן. (5 נק')

המילה	דרך התצורה	בסיס / שורש	משקל / צורן
עמידות	בסיס וצורן	עמיד	ות
התנדבות	שורש ומשקל	נ-ד-ב	התקטלות
יומן	בסיס וצורן	יום	ין
כישלון	שורש ומשקל	כ-ש-ל	קטלון
חינוכי	בסיס וצורן	חינוך	יי

נק')

א. הגדיר ← הוֹגֵדֵר (הופעל)

ב. שיבח ← שִׁבַּח (פועל)

ג. הסתיר ← הוֹסִתֵר (הופעל)

ד. תיקן ← תִּקַּן (פועל)

ה. כתב ← נִכְתַּב (נפעל)